การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

Competency Based Curriculum Development of Education Sandbox Pilot Schools in Rayong Primary Educational Service Area Office 2

กัมพล เจริญรักษ์ I Kumpol Jarernrak

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
Rayong Primary Educational Service Area Office 2
Corresponding author e-mail: kumpol-49@hotmail.com

(Received: 4 August 2021, Revised: 12 January 2022, Accepted: 22 January 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3) ศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ 4) ประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) ได้หลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 7 โรงเรียนของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะผ่านการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒินำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ความเห็นชอบ และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดระยองอนุมัติให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง รุ่นที่ 1 ทั้ง 7 โรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป 3) สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ และผลการนิเทศพบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ สนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ 4) ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: หลักสูตรฐานสมรรถนะ, สถานศึกษานำร่อง, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the necessary needs to develop the competency based curriculum development of education sandbox pilot schools 2) to develop the competency based curriculum development of education sandbox pilot schools 3) to study the use of the competency based curriculum development of education sandbox pilot schools and 4) to evaluate the competency based curriculum development of education sandbox pilot schools of Rayong Primary Educational Service Area Office 2. There are 4 steps in research process: to study, develop, study the use of and 4) Evaluate the use of the competency based curriculum development of education sandbox pilot schools. Its results were found as follow: 1) There were necessary needs of school administrators, teachers, and supervisors to adjust the traditional curriculum to the competency based curriculum since the basic education core curriculum B.E. 2551 contains lots of indicators which caused redundant and focused on "what learners must know or should know" while the competency based curriculum focused on "what learners can do". Moreover, the traditional curriculum did not serve the students' needs exactly, did not relate to the community schools context and leaning in 21st century, 2) There was the 1st badge of competency based curriculums from 7 schools in education sandbox pilot schools. Those competency based curriculums were reviewed by experts and then were edited according to experts' comments. The edited competency based curriculums were purposed to Basic Education Board and were approved by Rayong Education Sandbox Propelling Board. The 1st badge competency based curriculums of 7 schools were activated in Rayong Sandbox Pilot Schools area since July 1, 2020, 3) The 1st badge pilot schools applied competency based curriculums to learning process. The evaluation was shown that learners were happy, enjoyed, and paid more attention. The learners also owned learning activities and learned from practicing. 4) The overall average evaluation result of competency based curriculums application of school administrators and teachers was at high level. Once considered by item, the average evaluation results were at high level in all dimensions.

Keywords: Competency Based Curriculum, Pilot School, Education Sandbox

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่จะตอบสนองผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว ช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ก) ซึ่ง

สอดคล้องกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 คือ โดยที่สมควรต้องพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทย ให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความรู้เท่าทันโลก และมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน สมควรกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาอันเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ข) กล่าวถึงจุดเด่นของหลักสูตรฐานสมรรถนะ คือช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ ช่วยลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นอันส่งผลให้สถานศึกษา มีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่นที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และบริบทได้มากขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 อยู่ในจังหวัดระยอง เป็นหนึ่งในจำนวน 6 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด จึงต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้แนวใหม่ โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากที่เคยเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา (Content Based) คือเน้นเนื้อหาวิชาและมีมาตรฐานและตัวชี้วัดจำนวนมาก ไปเป็นหลักสูตรที่เป็นฐานสมรรถนะ (Competency Based) ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 มาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 20(4) และให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา โดยมีสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 7 โรงเรียน เป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษารุ่นที่ 1 ซึ่งผลจากการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการในชีวิตประจำวันตลอดจนเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
3. เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
4. เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ที่ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 จำนวน 7 โรงเรียน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน ครู 7 คน และศึกษานิเทศก์ 2 คน รวม 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการวิพากษ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นที่ 1 จัดทำร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ขั้นที่ 2 วิพากษ์ร่าง

หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะ และขั้นที่ 3 นำเสนอหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้นิเทศ ได้แก่ คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) 9 คน และศึกษานิเทศก์ 7 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 คน รวม 18 คน และกลุ่มผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน และครู 65 คน รวม 72 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อยคือ ขั้นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การนิเทศ ติดตามสถานศึกษานำร่องในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และขั้นที่ 3 การนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน และครู 65 คน รวม 72 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.32–0.86 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นที่ 1 การประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และขั้นที่ 2 ปรับปรุงหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
2. หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 7 โรงเรียน
3. แบบบันทึกการวิพากษ์ เครื่องบันทึกเสียงการสนทนา และการจดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้จดบันทึกวิพากษ์ร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะ
4. แบบนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
5. แบบประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลประเภทเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในรูปแบบการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถาม (Guideline) ที่ถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ณ สถานศึกษาแต่ละแห่ง ยกเว้นศึกษานิเทศก์ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14–22 พฤษภาคม 2563

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย (ศึกษานิเทศก์) เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิพากษ์โดยสรุปจากความคิดเห็นของผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก ผู้บริการทั่วไปและจากการสังเกตของผู้วิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารบันทึกการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้วิจัยใช้วิธีถอดรายละเอียดจากเทปบันทึกการวิพากษ์กับบันทึกการสนทนาที่ผู้จดบันทึกได้จดไว้ ซึ่งการถอดเทปจะถอดรายละเอียดทุกคำพูดและบรรยากาศในการสนทนาลงไปด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยและคณะนิเทศ ติดตามได้ใช้วิธีการในการรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยและคณะนิเทศ ติดตามจะทราบได้จากการสอบถาม/สัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถาม (Guideline) ที่ถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ณ สถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งมีคณะนิเทศ ติดตามจำนวน 2 ชุด

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำแบบประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 22-26 มีนาคม 2564 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ส่งแบบประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับคืนจำนวน 72 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปจากข้อมูล

2. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ที่อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีตัวชี้วัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งตัวชี้วัดในบางตัวซ้ำซ้อนกัน เน้นให้ผู้เรียนต้องรู้อะไร หรือควรรู้อะไร แตกต่างจากหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นให้ผู้เรียนทำอะไรได้ ทำอะไรเป็น นอกจากนี้ยังหลักสูตรเดิมยังไม่ได้สนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง ไม่สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนชุมชน และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการโรงเรียน มีความคาดหวังว่าจะเกิดการเปลี่ยน เมื่อโรงเรียนนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ คือ โรงเรียน ครู และนักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ครูจะสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสามารถจัดกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนเกิดเรียนรู้จนมีสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนด ไม่ใช่สอนแบบเดิม ๆ ที่ครูเป็นผู้คอยบอกความรู้ ป้อนความรู้ให้นักเรียนอย่างเดียว สำหรับนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ เป็นผู้ลงมือปฏิบัติมากกว่าเดิม สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจและเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และบริบทของชุมชน สามารถนำความรู้มาพัฒนาชุมชนของตนได้ เกิดความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่มีทักษะ มีสมรรถนะที่จำเป็น 3Rx8C สูงขึ้น เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่21 เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต นอกจากนี้นักเรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตาม School Concept นักเรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์หรือปัญหาต่างๆ นักเรียนสามารถดึงสมรรถนะต่าง ๆ ออกมาใช้ในการแก้ปัญหาได้

2. ได้หลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 7 โรงเรียน ของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่าการจัดทำร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้มีกระบวนการวิพากษ์หลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ส่วนใหญ่เห็นด้วย เพราะสอดคล้องกับจุดเน้น (School Concept) และบริบทของแต่ละโรงเรียน แต่ก็มีประเด็นเสนอแนะและข้อสังเกตบางประการเป็นรายโรงเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นความโดดเด่นและแตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อย่างชัดเจน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติพื้นนวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 จำแนกประเภทหลักสูตรที่สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสามารถเลือกใช้ได้โดยอิสระ 4 ประเภท สำหรับสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 เลือกการพัฒนาหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง คือ ประเภทที่ 1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการปรับและได้รับความ เห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นหลักสูตรตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเห็นชอบให้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศกราช 2551 ไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดระยอง พิจารณาอนุมัติให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง รุ่นที่ 1 ทั้ง 7 โรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป

3. สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษารุ่นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้มีงานหลัก 3 ลักษณะ คือ 1) การบริหารและบริการหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3) การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่วนการนิเทศ ติดตามสถานศึกษานำร่องในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า

3.1 จุดเด่นของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เกิดความรู้ฝังแน่น คงทน บูรณาการการเรียนรู้และวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันได้ง่าย สามารถสร้างบทเรียนจากสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน พัฒนาทักษะชีวิต นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะได้ตรงตามบริบทของชุมชน ส่วนจุดด้อย ของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ กระบวนการวัดผลและประเมินผลยังไม่ชัดเจน และกำหนดเกณฑ์สมรรถนะย่อย ๆ ยังไม่ชัดเจน ทำให้การวัดผลและประเมินผลสมรรถนะนักเรียนไม่เป็นรูปธรรม

3.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นชัดเจนเมื่อใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ นักเรียนมีความสุขสนุกในการเรียนรู้ นักเรียนเกิดการตื่นตัว และสนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้น นักเรียนได้เป็นเจ้าของกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก นักเรียนมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้นครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเป็นแบบ Active Learning สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น

3.3 ปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ โรงเรียนมีไม่มีผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสุขไพรวัน โรงเรียนบ้านหนองม่วง และโรงเรียนมีผู้บริหารสถานศึกษาที่บรรจุใหม่ ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองบางบ่อ โรงเรียนมาบช้างนอน ทำให้ไม่เข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษามากเท่าที่ควร ส่วนครูยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะหรือยังไม่เข้าใจเท่ากันทุกคน เพราะมีครูบรรจุใหม่ ย้ายเข้ามาใหม่ ทำให้ขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะล่าช้า ยังไม่มีความอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเต็มที่ และไม่มีความชัดเจนของเครื่องมือ วิธีการ การวัดผลและประเมินผลนักเรียน

3.4 การปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนในโรงเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะค่อนข้างมาก ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้เกิดผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูเป็นคนที่สร้างและออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และความต้องการของนักเรียน ฉะนั้นแล้วครูจึงมีการนำเอาหลักสูตรฐานสมรรถนะมาสร้างเป็นหน่วยการเรียนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนองต่อความต้องการของนักเรียนและจุดเน้น (School Concept) ของโรงเรียน

3.5 ผู้บริหารสถานาศึกษาสนับสนุน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการประชุมวางแผน ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมครูมีการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ มีการทำ CRC และ AAR กันทุกสัปดาห์ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงกระบวนการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินกิจกรรมให้คำแนะนำ รวมออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ นิเทศการสอน สนับสนุนงบประมาณในการลงไปเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หางบประมาณ เตรียมอุปกรณ์ จัดหาสื่อวัสดุที่ใช้สนับสนุนการเรียนการสอน สนับสนุนการเรียนการสอนที่เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนให้คำปรึกษา แนะนำในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปออกแบบสู่การปฏิบัติ

3.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ 1) อยากให้มีการอบรมพัฒนาครูและทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะทุกคนในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) อยากให้มีรูปแบบการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และมีเครื่องมือและวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน หลากหลายเลือกใช้ได้ตามบริบทของโรงเรียน และ 3) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำแนกเป็นรายด้าน

รายการประเมินด้าน	การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ		แปลความหมาย
	μ	σ	
1. องค์ประกอบของหลักสูตร	4.20	0.50	มาก
2. หลักสูตรฐานสมรรถนะและการเรียนการสอน	4.00	0.55	มาก
3. ด้านกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้	4.22	0.53	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	4.07	0.54	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.12	0.55	มาก
6. พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างยั่งยืน	4.08	0.59	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	**4.12**	**0.49**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =4.12 ; σ = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ (μ =4.22 ; σ = 0.53) รองลงมาคือด้านองค์ประกอบของหลักสูตร (μ =4.20 ; σ = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะและการเรียนการสอน (μ =4.00 ; σ = 0.55) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความต้องการที่อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีตัวชี้วัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งตัวชี้วัดในบางตัวซ้ำซ้อนกัน แล้วไม่ได้สนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง และต้องการความอิสระในการออกแบบหลักสูตรตามบริบทของสถานศึกษาเอง จึงต้องการปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการในชีวิตของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้การศึกษาความต้องการจำเป็นในครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) เนื่องจากวิธีการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์นับเป็นวิธีการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้เช่นเดียวกับแบบสอบถาม เพราะกระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนแต่จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูล เนื่องจากต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล วิธีการสัมภาษณ์สามารถใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นแบบ

สมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ต้องมีการเลือกบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ให้เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพบริบทขององค์กร หรือสถานการณ์ที่ต้องการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของชรัญญา ไชยวรรณ (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องความรู้เกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของเพลินพิศ ธรรมรัตน์ (2559) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา: การปลูกยางพารา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรการปลูกยางพาราของสถานศึกษาและชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองใน 4 โรงเรียน ต้องการให้มีการสอนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง การปลูกยางพารา

2. สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 ทั้ง 7 โรงเรียน จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา ผ่านการวิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำหลักสูตรฐานสมรรถนะเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาให้ความเห็นชอบ และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดระยอง พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง รุ่นที่ 1 ทั้ง 7 โรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) กล่าวไว้ในมาตรา 5 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ 1) คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ 4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และมาตรา 25 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการปรับเพื่อนำไปใช้ตามมาตรา 20 (4) ต้องครอบคลุมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องจัดสาระการเรียนรู้รายวิชาให้หลากหลายและสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน และสภาพภูมิสังคม ในกรณีที่สถานศึกษานำร่องต้องการปรับหลักสูตรเพิ่มเติมจากหลักสูตรตามมาตรา 20 (4) ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการขับเคลื่อนให้ถือว่าการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) นอกจากนี้แล้วการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหลายประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอน 2) หลักสูตร 3) การเรียนการสอน และ 4) การวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวจะสนับสนุน และเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเกิดสมรรถนะที่สำคัญและผู้เรียนสามารถใช้ได้ในชีวิตจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ก) สอดคล้องกับงานวิจัยของของชรัญญา ไชยวรรณ (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรมีคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก

3. สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้มี 3 ลักษณะ คือ 1) การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 3) การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ และผลการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ พบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ สนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษาพัฒนาจากความต้องการจำเป็น สนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียน มีความอิสระในการออกแบบหลักสูตรตามบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ข) ที่พบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือนักเรียนสนุกสนาน กล้าแสดงออก กล้าคิดมากขึ้น ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีการปรึกษากัน ช่วยเหลือกัน รู้จักบทบาทตนเอง เห็นศักยภาพของตนเอง รู้จักคุณค่าในตนเองมากขึ้น มีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรผ่านกระบวนการให้ความรู้ก่อนจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ แล้วยังนำหลักสูตรฐานสมรรถนะให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์เพื่อปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำเสนอคณะกรรมการอีก 2 คณะให้ความเห็นชอบก่อนที่จะนำไปใช้ที่สถานศึกษาก่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ นอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูมีการเตรียมการวางแผนก่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ ช่วงดำเนินการใช้หลักสูตรมีการนิเทศ ติดตาม จากคณะนิเทศ ติดตามของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562ข) ที่กล่าวว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนได้รับการคาดหวังให้กระทำมากกว่ารวมความสนใจส่วนใหญ่ในสิ่งที่พวกเขาได้รับการคาดหวังให้รู้ ในหลักการหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและปรับเปลี่ยนตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ครู และสังคม อันบอกเป็นนัยว่าผู้เรียนทั้งได้รับและประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติในการแก้ไขสถานการณ์ที่พวกเขาเผชิญในชีวิตประจำวัน ตามแนวโน้มกระแสโลกที่เน้นเรื่องสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ ติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยมและ การสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

4. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะและการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในภาพรวมและผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนตามสมรรถนะหลักยังไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องด้วยระยะเวลาดำเนินการอันสั้น เพียงหนึ่งภาคเรียนแต่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ พบว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ตั้งใจเรียน เข้าใจบทเรียนมากขึ้น ได้ฝึกปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้มากขึ้น แก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้จากการเชื่อมโยงกิจกรรมในห้องมาใช้ปฏิบัตินอกห้องเรียน (สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ข) สอดคล้องกับงานวิจัยของชรัญญา ไชยวรรณ (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของออมสิน จตุพร (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์ ผลการประเมินหลักสูตร พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูผู้สอน และผู้รู้ในท้องถิ่นที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากข้อค้นพบการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ พบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ สนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้กำลังใจ สนับสนุนสิ่งที่เกิดขึ้นในแนวทางที่ดี มีการส่งเสริม สนับสนุนและการนิเทศ กำกับ ติดตาม สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพและให้กำลังใจครู ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน้างานจริงของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

2. จากข้อค้นพบจุดด้อยของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ กระบวนการวัดผลและประเมินผลสมรรถนะนักเรียนยังไม่ชัดเจน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรหาวิธีการสร้างความเข้าใจให้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกันสร้างหรือพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพ เหมาะสมและมีชัดเจน นำไปใช้วัดผลและประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

3. ควรมีการเสริมแรงสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ โดยเฉพาะกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่ประสบผลสำเร็จ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

3. ควรมีการวิจัยประเมินผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชรัญญา ไชยวรรณ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องความรู้เกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารบัณฑิตวิจัย, 8*(1),27-43.

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก.* ลงวันที่ 30 เมษายน 2562.

เพลินพิศ ธรรมรัตน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา: การปลูกยางพาราในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.* สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562ก). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สกศ.

_____. (2562ข). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สกศ.

ออมสิน จตุพร. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice.* New York: Harcourt, Brace and World.